

**Indtryk fra
Det Arkæologiske Råds Årsmøde 2011
den 8. februar 2011, Slagelse Musikhus**

v. Ulla Odgaard (FaFs bestyrelse) og Jette Rostock (redaktionen for Arkæologisk Forum)

En lille indledning/afrunding

Som udsendinge fra FaF deltog vi for første gang i Det Arkæologiske Råds Årsmøde. Årsmødet havde særligt fokus på den Internationale evaluering af vidensudviklingen i forbindelse med den arkæologiske undersøgelsesvirksomhed og på de tiltag der nu skulle tages for at fremme tilgængeliggørelse af resultaterne af de sidste års store arkæologiske virksomhed samt mulighederne for forskning. I FaF fandt vi derfor dette årsmøde særligt vigtigt.

Årsmødets dagsorden/indlæg er i stikordsform refereret efter denne indledning.

Ud over årsmødets aktuelle emne aflagde Lennart Madsen Det (afgående) Arkæologiske råds årsberetning 2009-2010. Herefter informerede KUAS om forskellige ting, hvoraf nogle informationer syntes væsentligere end andre – og tanken meldte sig at nogle af disse vel med fordel kunne have været givet pr. mail/brev.

Selv om nogle af dagens indlæg lagde op til diskussion kom der skuffende lidt diskussion – primært i form af enkelte meningstilkendegivelser, aldrig egentlig debat. De tilkendegivelser der kom frem drejede sig især om det fremtidige museumslandskab, udarbejdelsen af de nationale strategier, udgravningernes forskningsrelatering samt mulighederne for forskning og publikation.

Dagens afsluttende diskussion blev meget hurtigt lukket da ordstyreren desværre takkede farvel ½ time tidligere end programsat. Vi (og muligvis andre ??) var ellers lige varmet op til diskussion. Vi ville rejse en problematik som vi synes bliver overset: Hvordan vil man sikre sig at den viden og ekspertise som besiddes af 4/5 af den arkæologiske styrke – de løst ansatte (og i perioder arbejdsløse) – vil blive forankret og udviklet i fremtiden? Det er jo normalt ikke de løstansatte som er til stede på møder som dette – ej heller dem der bliver givet mulighed for at deltage i konferencer m.v.

Det virkede som om at formålet med årsmødet primært var at informere fra KUAS. Vi synes at DARs årsmøder snarere burde vægte dialogen mellem arkæologer og DAR. Et møde med diskussion og dialog ville ikke alene være langt mere interessant at deltage i, men også give DAR et bedre fundament for sit arbejde som rådgivende råd for KUAS.

1. Rådets årsberetning og testamente

v. Lennart S. Madsen, Museum Sønderjylland

<http://www.kulturarv.dk/om-os/raad-og-udvalg/faglige-raad/arkaeologi/det-arkaeologiske-raads-aarsberetning-2009-2010/>

2. Information fra Kulturarvsstyrelsen

(hvor forskellige fra KUAS informerede)

v. Henrik Jarl

Arkæologien konjunkturbestemt

I oversigten over de arkæologiske kap. 8 undersøgelser i perioden 2003-2010 (perioden hvor den ny museumslov på kap. 8 finansielt har været i kraft) ses det at arkæologien er konjunkturbestemt. Aktiviteten topper i 2006 med flest undersøgelser og prismæssigt topper det i 2007/2008.

Politisk opmærksomhed på arkæologien

Der holdes øje med arkæologien også fra politisk hold: Hvorfor skal der graves? Hvorfor er det så dyrt? Bliver pengene brugt fornuftigt?

Museumsudredning

Som det ser ud nu er der tre modeller for det fremtidige museumslandskab:

1. Videreførelse af det nuværende
2. Opgavemodellen – pengene følger opgaven
3. Delingsmodellen

Den 27.-28. april afholder Kulturarvsstyrelsens årsmøde

v. Marianne Rasmussen

Projekt "Danmarks oldtid i landskabet" og også på nettet

Skiltning, pleje, tilgang og parkeringspladser er nu generelt tilstede ude i landskabet. Nyheder på KUASs hjemmeside er noget der vil blive arbejdet mere med i år.

Fund og fortidsminder 2. version

Den er der nu!

3262 lok. er nu lagt ind (i løbet af 9 mdr.)

130 personer fra alle museer er blevet undervist.

Desværre er registreringerne af svingende kvalitet – der sker ofte en forsimpning, hvilket ikke er så godt for det der senere skal bruges.

Nyt site "Alt om fortidsminder"

På det nye site Altomfortidsminder.dk kan man som ejer se, hvordan man kan pleje sit fortidsminde og søge tilskud til det.

<http://www.kulturarv.dk/alt-om-fortidsminder/forside/>

Europeana – think culture

<http://www.europeana.eu/portal/>

v. Thomas Roland

Bygherretilskud muligheder

Museerne kan give bygherre oplysninger om muligheder for søgning af bygherretilskud, men skal ikke komme med vurdering af om bygherre får det!

Afskrivningsregler af GPS og andet måleudstyr (5 år)

Hurtig afregning med 40% af felttimesummen – kun efter aftale med bygherre.

Afrapportering (nu opereres med 3 stk.)

- Statusrapport medsendes alle fakturaer – også delfakturaer.
- Beretning
- Kulturhistorisk rapport

Brug af skabeloner

Budgetter og regnskaber, som indsendes til godkendelse i Kulturarvsstyrelsen, skal udarbejdes på de skabeloner, der er tilgængelige på KUASs hjemmeside.

Ændring ved sagsgang ved budget-godkendelser

Forvaltningsloven gælder her og bygherre får derfor nu besked før museet.

v. Birgit Andersen (Anne)

Bane Danmark: to linier hvor KUAS ikke er højeste myndigheden i forhold til de arkæologiske undersøgelser på strækningerne. KUAS har status som rådgiver.

Vejprojekter bliver i det hele taget tidsmæssigt mere pressede ...

Formidling – KUAS hjemmeside.

v. Dorte Kaldahl

6 temaer for fremtidens arbejde

Efter den internationale evaluering af vidensudviklingen i forbindelse med den arkæologiske undersøgelsesvirksomhed har KUAS i de kommende år valgt at prioritere arbejdet med 6 temaer:

1. Nationale og regionale strategier
2. Nationale oversigter
3. udvikling af nye retningslinjer for beretninger
4. Understøtte seminarer og konferencer
5. Understøtte forskning og publicering
6. Samarbejde og netværk

De Nationale strategier for undersøgelsesvirksomheden skal udarbejdes med det formål at opprioritere faglige områder der kan danne baggrund for at opnå ny viden.

Pilotprojekt – første nationale strategi - er netop sat i gang: "Den middelalderlige landbebyggelse". Det næste der sættes i gang bliver "Jernalder-bebyggelse".

KUAS, DAR og arbejdsgrupperne med medl. fra museerne skal udarbejde de nationale strategier. Hvordan: aktuelle problemstillinger / hvilke?

3. Anbefalinger fra Det Arkæologiske råds arbejdsgruppe for forskning og uddannelse

v. Per Ole Rindel

Arbejdsgruppen blev nedsat efter ønske fra årsmødet i 2009.

Arbejdsgruppen består af repræsentanter fra museer, universiteter og DAR – og arbejdsgruppen har udtrykt at de gerne fortsætter arbejdet i fremtiden som arbejdsgruppe for det nyvalgte DAR:

Undersøgelse

I en undersøgelse (hvor 38 af 43 museerne svarede) ses det at der er særlig behov (og problemområder) for uddannelse når det kommer til:

1. Digital i felten (bachelor og kandidater)
2. Digital i efterbearbejdning (bachelor og kandidater)
3. Empirisk viden (bachelor)

Og der er et stort behov for efteruddannelse til allerede uddannede.

Målsætning med arbejdsgruppen

At arbejdsgruppen peger på konkrete initiativer (og initiativtagere) som kan:

- styrke det generelle uddannelsesniveau for den arkæologiske bemanning på museerne – bl.a. i relation til udgravningsvirksomheden.

- styrke den arkæologiske forskning på museerne – bl.a. i relation til den arkæologiske udgravningsvirksomhed.
- styrke koordineringen af arkæologiske uddannelser i Danmark – herunder efter- og videreuddannelse
- styrke koordineringen af arkæologiske forskning på universiteter, museer mm

Arbejdsgruppen har i alt 15 punkter/anbefalinger til DARs strategi for uddannelse og forskning (rapporten er tilgængelig på FaFs hjemmeside <http://www.archaeology.dk/upl/11447/RapportfraDARsarbejdsgruppeUddannelseogforskningmaj2010.pdf>)

4. Frokost

5. Udfordringer i den internationale evaluering

v. Erik Johansen

På baggrund af "International evaluering af vidensudviklingen i forbindelse med den arkæologiske undersøgelsesvirksomhed efter den nye museumslov af 2002" kom Erik Johansen (som var konsulent på evalueringsarbejdet) ind på de udfordringer som evalueringen gør opmærksom på – mens de forhold som evalueringen så som positive og var tilfreds med ikke her blev behandlet.

Baggrundsmaterialet og de individuelle panelmedlemmers kommentarer er tilgængeligt på KUAS – for de som vil gå dybere ind i materialet.

Evalueringen er tilgængelig på KUASs hjemmeside:

<http://www.kulturarv.dk/fortidsminder/undersogelser-og-tilsyn/arkaeologi-paa-land/den-internationale-evaluering/>

1. udfordring: national og regionale strategier

Det internationale panel bag den internationale evaluering peger på at det er væsentligt, at alle undersøgelser i planlægning, gennemførelse og afrapportering ses i et bredere perspektiv, og at dette erkendes som det vigtige første trin i vidensproduktionen. Alle undersøgelser bør derfor i planlægningen og afrapporteringen ses i perspektivet af en national og regional strategi. Og en generel strategi opfatter panelet bag den internationale evaluering som uomgængelig for udviklingen af national forståelse for den arkæologiske ressource, og som nødvendige for at kunne prioritere og vide hvordan – og også for at kunne bortprioritere.

Panelet fremfører også at retningslinjer og beretningerne er mangelfulde og bør opprioritere fremlæggelsen af udgravningens videnskabelige resultat og placering i forhold til det videnskabelige og forskningsmæssige.

Den faglige argumentation for en udgravning skal finde sted – og skal relatere sig til de regionale/nationale strategier.

Den politiske og folkelige forståelse for den arkæologiske kulturarv er et væsentligt aktiv i dansk arkæologi – og den skal vedligeholdes og udbygges.

Derfor glædelig at KUAS nu tager fat på de nationale og regionale strategier som et første indsatsområde. Og at beretningsvejledningen

2. udfordring: strukturen (for museerne og den arkæologiske virksomhed)

Strukturen vi har, er opstået på et helt andet tidspunkt (1983) og skulle fungere under helt andre lovmæssige m.v. forhold. Dansk arkæologi fungerer generelt i meget fastlåste enheder – og de arkæologiske museer har meget forskellige størrelser.

De arkæologiske enheder må dog have en vis størrelse for at kunne opsamle og udvikle viden. Størrelse er naturligvis ikke alt og man kunne tænke kompetence-centre der formidler ekspertise og viden – og evt. mindre enheder specialiseret indenfor særlige fagområder. Den gode kompetence sætter ind, hvor den er nødvendig. Med det formål at arkæologiske undersøgelser gennemføres med god kvalitet.

3. udfordring: publikationer

Også publiceringen af resultaterne af den arkæologiske virksomhed er undersøgt og indgår i den internationale evalueringen.

Det anses som en udfordring at finde den rette balance mellem lokale, nationale og internationale publikationer - på nuværende tidspunkt synes vægtningen at være lidt skæv. Internationalt er resultaterne af de danske arkæologiske undersøgelser siden 2002 er ikke særligt synlige – også i skandinavisk sammenhæng, hvor de sproglige barrierer ellers er lave.

Efter ophøret af "Arkæologiske Udgravninger i Danmark" mangler der i høj grad en publikation, der regelmæssigt kan formidle dansk arkæologi internationalt.

Panelet bag den internationale evaluering anbefaler at KUAS gennemgår alle muligheder for publikationsmulighederne – og forankre publikationerne i en organisation der kan sikre kontinuitet redaktionsmæssigt og institutionsmæssigt.

Med hvad med det økonomiske? og det kompetencemæssige hvad angår det publikationsmæssige? Kan vi skrive?

Panelet understreger vigtigheden af, at museerne deltager i strategisk gode netværk ikke mindst for at få tværvideenskabelige og internationale kontakter.

Panelet har hæftet sig ved det svage samarbejde og manglende formelle kontaktflader mellem museer og universiteter. Et ømt punkt også i andre lande (eks. Sverige, Holland, England).

6. Et vue over dansk arkæologis nuværende state

v. Ulla Lund Hansen, Københavns Universitet

Publikationer

Faglig vidensudvikling

1. Produktion af viden
2. Sikring og optimering af viden
3. Anvendelse og formidling

Vidensudvikling de sidste 10 år

Nationale og internationale publikationer: 5 institutioner publicerer 65%

Samarbejde mellem universitet og museer = Ribe – Brudager Mark – Wealth and prestige

Museernes hjemmesider viser ikke hvad de har publiceret.

Problemer

Et eksempel som skulle være et af de "gode eksempler" på vidensudvikling og formidling på højt plan, og som foredragsholderen har personligt kendskab til, er publikationen om Sorte Muld. Men denne publikation blev lavet på baggrund af frivillig arbejdskraft – folk brugte deres fritid og ferier – hvilket ikke skal danne model for fremtiden. Under arbejdet føler man sig som små klovne, der springer rundt mellem tuer med penge.

Der må ske noget! Fremtidens arkæologer er ikke nødvendigvis nogle der vil arbejde røven ud af bukserne (frivilligt) – dem der ville det er ved at gå på pension. Der mangler midler - også til løn - til publicering!

Situationen

I FKK systemet er der nu endnu færre midler til fri forskning, og succesraten ved ansøgninger er så lav, at det næsten er spild af tid.

Dansk arkæologi har i dag færre publikationssteder og færre midler.

Der er brug for steder vi kan publicere og mere fart på publikationerne. Til det er der brug for personer med erfaring fra udgravninger og fra publikationsarbejde.

Og til sidst et hjertesuk – og en reprimande til KUAS. Et savn er det at AUD (Arkæologiske Udgravninger i Danmark) ikke længere laves – den gav en nødvendige oversigt over et års udgravningsresultater og derfor ubærlig savnet.

7. Overvejelser om en arkæologisk publikation

v. Per Kristian Madsen, Nationalmuseet

Orienterede om planerne for Journal of Danish Archaeology, der skal genoplives som et tidsskrift i niveau 2 – og skifter navn til Danish Journal of Archaeology. Det skal indeholde vigtige enkeltundersøgelser og sammenfatninger. Ifølge Kulturministeriets retningslinier skal forskning være vurderbar og i skriftlig form, derfor kommer der mere evaluering af artikler,

udført af et uafhængigt board. Redaktionen skal være lønnet, og endemålet er en elektronisk publikation – såkaldt Open Source. Der har været et positivt møde med Kulturarvsstyrelsen, og vi venter spændt på at planerne kan føres ud i livet.

8. Diskussion og spørgsmål

Der blev bl.a.

stillet spørgsmål ved de store museale enheder – er det nu også godt for arkæologien? En diskussion der blev lukket af ordstyreren der bemærkede: Hvis man gennemgår den videnskabelige produktion er det helt klart at det er de store muser der producere mest.

9. Eventuelt

Intet

- - - -

Rådets indbydelse lød

Det arkæologiske årsmøde i Slagelse Musikhus tirsdag den 8. februar 2011.

Rådet har ikke holdt årsmøde siden maj 2009, og vi håber derfor, at dette møde bliver en god mulighed for at få diskuteret de mest aktuelle temaer inden for den arkæologiske verden. Vi tænker her især på den internationale evaluering af vidensudvikling og de aktiviteter, der nu er planlagt for at fremme tilgængeliggørelse af resultaterne af de sidste års store arkæologiske virksomhed samt muligheder for forskning og samarbejde også på tværs af institutionerne.

Vi ser frem til at kunne informere om nogle af de programpunkter, det afgående råd har arbejdet med, og at give det nyvalgte råd mulighed for at præsentere sig.

Endeligt program sendes senere sammen med rådets årsberetning.

Vi ser frem til et rigtig stort fremmøde.

Med venlig hilsen og på gensyn

Lennart S. Madsen og Lene Høst Madsen